

TÌNH HÌNH THỜI TIẾT, THỦY VĂN NỔI BẬT VÀ KẾT QUẢ CỦA CÔNG TÁC DỰ BÁO PHỤC VỤ KHÍ TƯỢNG THỦY VĂN TRONG NĂM 2010

Lê Thanh Hải - Phó Giám đốc
Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương

Năm 2010, điều kiện thời tiết, thủy văn diễn ra rất phức tạp. Đặc điểm khí tượng thủy văn (KTTV) nổi bật nhất: Đầu năm, mực nước trên nhiều sông xuống thấp đạt mức kiệt lịch sử; nắng nóng xuất hiện sớm, nhiều đợt và cường độ gay gắt, nền nhiệt độ các khu vực ở mức cao hơn trung bình và cao chưa từng thấy. Ở Bắc Bộ, mùa mưa, bão đến muộn và kết thúc sớm, số đợt mưa vừa, mưa lớn ít với tổng lượng mưa trên các khu vực phổ biến thiếu hụt so với trung bình, đã không có những đợt mưa to tập trung gây lũ trên hệ thống sông Hồng – Thái Bình. Ngược lại, khu vực Trung Bộ thiên tai xảy ra dồn dập từ cuối tháng 9 đến hết tháng 11 với nhiều trận lũ đặc biệt lớn liên tiếp xảy ra trên địa bàn các tỉnh ven biển từ Nghệ An đến Bình Thuận, không có tỉnh nào không có lũ lớn, đặc biệt 2 đợt lũ lớn liên tiếp tại Hà Tĩnh, có 1 đợt vượt lịch sử, còn tại Quảng Bình, Khánh Hòa và Ninh Thuận tương đương lũ lịch sử. Trong khi Tây Nguyên, miền đông Nam Bộ và đồng bằng Sông Cửu Long lại gần như không có lũ lớn.

1. Tình hình thời tiết, thủy văn nổi bật năm 2010

Tính đến ngày 30 tháng 11 năm 2010, đã có 22 đợt không khí lạnh (gồm 16 đợt gió mùa Đông Bắc và 6 đợt không khí lạnh tăng cường) ảnh hưởng đến nước ta, ít hơn trung bình nhiều năm 6 đợt. Đáng chú ý là đợt không khí lạnh ngày 24/3 đã gây gió mạnh cấp 8, giật cấp 10 ở Vịnh Bắc Bộ và đợt không khí lạnh trái quy luật xuất hiện vào những ngày 01 - 02/6 (thường tháng 6 không có không khí lạnh) gây mưa rào nhiều nơi ở Bắc Bộ. Trong năm đã xuất hiện 3 đợt rét đậm, rét hại (tháng 1 có 2 đợt, tháng 2 có 1 đợt), nhiệt độ trung bình ngày phổ biến từ 13 - 15°C, vùng núi và trung du Bắc Bộ từ 11 - 13°C. Từ ngày 25 - 26/10 đã xuất hiện đợt rét đầu tiên của mùa Đông - Xuân năm 2010 - 2011 ở vùng núi Bắc Bộ, Nhiệt độ trung bình ngày tại Bắc Bộ xuống dưới 20°C, Bắc Bộ, Bắc Trung Bộ đêm và sáng trời rét; vùng núi có nơi rét đậm, nhiệt độ thấp nhất tại một số nơi như sau: Sơn Hồ (Lai Châu) 6,5°C; Bắc Hà 7,8°C, Sa Pa (Lào Cai) 7°C; Ngân Sơn (Bắc Kạn) 7,2°C; Trùng Khánh (Cao Bằng) 6°C; Đình Lập (Thái Nguyên) 7,2°C.

Năm 2010, trên phạm vi cả nước đã xảy ra 18 đợt nắng nóng diện rộng. Đặc biệt tháng 2/2010, Bắc Bộ xảy ra 02 đợt nắng nóng với nhiệt độ cao nhất phổ biến từ 36 ÷ 38°C, đây là hiện tượng hiếm gặp khi tháng 2 đang là tháng chính đông ở miền Bắc nước ta. Nắng nóng diễn ra gay gắt vào tháng 3, tháng 4 và tháng 6 (mỗi tháng 4 đợt); nhiệt độ cao nhất ngày phổ biến từ 35 ÷ 38°C, nhiều nơi vượt 40,0°C; đặc biệt, ngày 19/6, đã quan trắc được nhiệt độ cao nhất lịch sử tại một số nơi như sau: Hòa Bình 41,8°C; Láng (Hà Nội) 40,4°C tương đương với giá trị cao nhất lịch sử xảy ra ngày 13/6/1949; Như Xuân (Thanh Hóa) 41,4°C; Quỳnh Hợp 42,0°C, Con Cuông (Nghệ An) 42,2°C. Khu vực Bắc Trung Bộ xảy ra nhiều đợt nắng nóng nhất (11 đợt); miền Đông Nam Bộ, một số nơi thuộc miền Tây Nam Bộ và Tây Nguyên xảy ra đợt nắng nóng kéo dài nhất (25 ngày, từ 18/3÷12/4).

Bão và áp thấp nhiệt đới xuất hiện trên Biển Đông muộn và ít hơn so với trung bình nhiều năm (TBN), từ tháng 1 đến hết tháng 11 đã có 6 cơn bão và 3 áp thấp nhiệt đới hoạt động trên Biển Đông; trong đó có 2 cơn bão (bão số 1 và bão số 3),

3 cơn áp thấp nhiệt đới ảnh hưởng trực tiếp đến nước ta và 1 cơn bão ảnh hưởng gián tiếp gây mưa cho các tỉnh vùng núi phía Bắc và khu vực Đông Bắc Bắc Bộ. Đặc biệt, 02 cơn áp thấp nhiệt đới hoạt động ở khu vực ven biển Trung Trung Bộ Nam Trung Bộ vào đầu và giữa tháng 11 đã gây ra mưa to và lũ lụt nghiêm trọng làm thiệt hại nặng nề ở các tỉnh từ Quảng Ngãi đến Bình Thuận.

Có 13 đợt mưa lớn diện rộng ở Bắc Bộ, các tỉnh ven biển Trung Bộ và Tây Nguyên. Đặc biệt 4 đợt mưa lớn: từ ngày 03 - 05/10, ở Bắc và Trung Trung Bộ gây ra lũ lụt lớn ở Hà Tĩnh - Quảng Bình; từ ngày 15 - 18/10, ở Bắc và Trung Trung Bộ gây lũ lớn từ Nghệ An đến Quảng Nam; từ ngày 29/10 - 5/11 và từ ngày 12 - 15/11, xảy ra ở Trung Trung Bộ và Nam Trung Bộ gây lũ lụt lớn ở Bình Định, Phú Yên và Khánh Hòa.

Từ tháng 3 đến tháng 7, đã xảy ra nhiều trận dông, lốc xoáy kèm mưa đá tại các tỉnh: Lai Châu, Điện Biên, Lào Cai, Hà Giang, Bắc Kạn, Tuyên Quang, Nghệ An, Quảng Bình, Quảng Nam, Quảng Ngãi, Gia Lai, Lâm Đồng, thành phố Hồ Chí Minh, An Giang, Sóc Trăng, Trà Vinh và Cà Mau gây thiệt hại đáng kể về người và tài sản của nhân dân.

Từ tháng 01 đến tháng 4 năm 2010, dòng chảy trên các hệ thống đều xuống mức rất thấp và ở mức thấp nhất trong chuỗi số liệu quan trắc được từ trước đến nay; hạ lưu sông Hồng tại Trạm Thủy văn Môi trường Hà Nội xuất hiện mực nước kiệt lịch sử là 0,10m (ngày 21/02). Lũ Tiểu mãn trên các sông xuất hiện trong khoảng từ ngày 28 ÷ 31/5, muộn hơn TBNN khoảng 1 tuần, với biên độ lũ lên từ 1 đến 1,5m; đỉnh lũ thấp hơn đỉnh lũ TBNN. Năm nay, hạn hán đã xảy ra nghiêm trọng trên diện rộng và kéo dài. Dòng chảy các sông trên cả nước thấp hơn so với TBNN khoảng 30 - 70%, nhiều sông có mực nước thấp nhất bằng hoặc thấp hơn mức lịch sử.

Trong mùa lũ 2010, trên 14 sông chính đã xảy ra 6 trận lũ tiêu biểu, cụ thể như sau:

Mùa mưa lũ năm 2010 các sông thuộc Bắc Bộ không có lũ lớn, tháng 7, 8 là các tháng trọng điểm trong mùa lũ nhưng cũng chỉ xuất hiện 2 đợt lũ nhỏ với biên độ lũ lên khoảng 2,0 m.

Các sông thuộc Trung Bộ đã xuất hiện 4 đợt lũ lớn gây ngập lụt cho các tỉnh miền Trung. Đặc biệt có hai đợt lũ đã gây ngập lụt và thiệt hại nặng nề như:

Đợt 1 (02 ÷ 08/10): Trên các sông từ Hà Tĩnh đến Thừa Thiên - Huế đã xuất hiện một đợt lũ lớn với biên độ lũ lên ở thượng lưu các sông từ 5,5 ÷ 15,0 m, ở hạ lưu từ 2,0 ÷ 7,3 m. Đỉnh lũ trên sông Ngàn Sâu (Hà Tĩnh), các sông thuộc Quảng Bình, Quảng Trị đều trên báo động (BD) 3 từ 0,9 ÷ 2,0 m; đặc biệt, trên sông Nhật Lệ tại Đồng Hới, sông Kiến Giang tại Lệ Thủy đã xuất hiện mực nước lũ tương đương với mực nước lũ lịch sử; các sông thuộc Thừa Thiên - Huế lên trên mức BD2. Lũ lớn đã gây ngập lụt nghiêm trọng ở nhiều nơi thuộc lưu vực sông Ngàn Sâu, vùng trũng và đồng bằng các tỉnh từ Quảng Bình đến Thừa Thiên - Huế. Hồ Thủy điện Hồ Hồ trên thượng nguồn sông Ngàn Sâu, Hồ Kê Gỗ và các hồ từ Quảng Bình đến Quảng Trị đã phải xả, có hồ bị vỡ đã làm trầm trọng thêm tình trạng lũ, lụt.

Đợt 2 (15 ÷ 18/10): Trên các sông từ Nghệ An đến Quảng Bình đã xuất hiện một đợt lũ lớn. Sông Ngàn Sâu xuất hiện lũ lịch sử, đỉnh lũ tại Chu Lễ là 16,56 m, trên BD3 là 3,06 m, vượt lũ lịch sử năm 2007 là 0,43 m, tại Hòa Duyệt là 12,83 m, trên BD3 là 2,33 m, vượt lũ lịch sử năm 1960 là 0,09 m; sông La tại Linh Cảm là 7,28 m, trên BD3 là 0,78 m; sông Gianh tại Mai Hóa là 7,61 m, trên BD3 là 1,11 m; sông Kiến Giang tại Lệ Thủy là 3,16m, trên BD3 là 0,46 m. Mưa, lũ lớn đã gây ngập lụt sâu trên diện rộng ở các tỉnh từ Nghệ An đến Quảng Bình.

Đợt 3 (từ 31/10 ÷ 05/11): Đã xảy ra đợt lũ đặc biệt lớn trên các sông thuộc Khánh Hòa và Ninh Thuận. Lũ đã vượt báo động (BD) 3 trên sông Cái Nha Trang, sông Cái Phan Rang và sông Lũy ở Ninh Thuận.

Đợt 4 (từ ngày 14 ÷ 15/11): Xảy ra đợt lũ trên các sông từ Quảng Trị đến Thừa Thiên-Huế. Tối 15/11, mực nước sông Thạch Hãn tại Thạch Hãn lên mức 6,0 m (trên BD3 là 0,5 m); sông Bồ tại Phú Ốc lên mức 4,5 m (BD3); sông Hương tại Kim Long lên mức 3,0m (dưới BD3 là 0,5m).

Năm 2010, trên sông Cửu Long lũ nhỏ, mực

nước cao nhất năm trên sông Tiền tại Tân Châu là 3,2m, dưới BĐ1 là 0,3m, thấp hơn trung bình nhiều năm cùng kỳ 0,55m; trên sông Hậu tại Châu Đốc là 2,82m, dưới BĐ1 là 0,18m, thấp hơn TBNN cùng kỳ 0,45m; vùng Đồng Tháp Mười và Tứ Giác Long Xuyên đỉnh lũ đạt từ BĐ2 đến BĐ3. Đợt triều cường đầu tháng 11, trên sông Sài Gòn tại Trạm Phú An đạt đỉnh là 1,55m (ngày 06/11), trên BĐ3 là 0,05m, gây ngập úng nghiêm trọng nhiều khu vực ở thành phố Hồ Chí Minh.

Trong năm 2010, trên địa bàn cả nước xảy ra 7 trận lũ quét, lũ ống làm 8 người chết và 8 người bị thương.

2. Kết quả công tác dự báo và phục vụ KTTV

Trung tâm Khí tượng Thủy văn quốc gia đã theo dõi chặt chẽ tình hình thời tiết, thủy văn trên phạm vi cả nước. Dự báo sát diễn biến các đợt không khí lạnh, rét đậm, rét hại, tình hình khô hạn, các đợt nắng nóng gay gắt diện rộng ở Bắc Bộ, Bắc và Trung Trung Bộ, các đợt mưa vừa, mưa to diện rộng, 06 cơn bão và 03 ATNĐ hoạt động trên biển Đông, phục vụ công tác chỉ đạo sản xuất và phòng chống thiên tai.

Về dự báo các đợt không khí lạnh, rét đậm, nắng nóng: Trung tâm đã dự báo trước các hiện tượng thời tiết nguy hiểm này trước từ 24 - 72 giờ với độ chính xác cao (22 đợt không khí lạnh, 4 đợt rét đậm, rét hại và 18 đợt nắng nóng).

Về dự báo các đợt mưa to, lũ lớn: Trung tâm đã dự báo 13 đợt mưa lớn diện rộng ở Bắc Bộ, các tỉnh ven biển Trung Bộ và Tây Nguyên trước từ 24 - 48 giờ. Đặc biệt 4 đợt lũ lớn: từ ngày 03 - 05/10, ở Bắc và Trung Trung Bộ gây ra lũ lụt lớn ở Hà Tĩnh - Quảng Bình; từ ngày 15 - 18/10, ở Bắc và Trung Trung Bộ gây lũ lớn từ Nghệ An đến Quảng Nam; từ ngày 29/10 - 05/11 và từ ngày 12 - 15/11, xảy ra ở Trung Trung Bộ và Nam Trung Bộ gây lũ lụt lớn ở Bình Định, Phú Yên và Khánh Hòa, Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương và các Đài KTTV khu vực, các Trung tâm KTTV tỉnh đã ra các bản tin cảnh báo, dự báo mưa lớn trước 2 đến 3 ngày và lũ lớn trước 2 ngày. Chỉ tính riêng trong 3 đợt lũ từ 03/10 - 05/11, Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương đã ra tổng

cộng 114 bản Thông báo lũ và Thông báo lũ khẩn cấp; các Đài KTTV khu vực Bắc Trung Bộ, Trung Trung Bộ và Nam Trung Bộ đã ra tổng cộng 94 bản tin cảnh báo, dự báo mưa lớn, Thông báo lũ và Thông báo lũ khẩn cấp.

Các bản tin cảnh báo, dự báo lũ của Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương đã được chuyển qua mạng, kịp thời đến Ban Chỉ đạo PCLB Trung ương, các cơ quan lãnh đạo Đảng, Chính phủ, các Bộ, Ban, ngành chức năng, các phương tiện thông tin đại chúng, đồng thời đưa lên Website của Trung tâm KTTV quốc gia và Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương. Trung tâm Dự báo KTTV Trung ương đã trực tiếp báo cáo tình hình mưa lũ tại các buổi giao ban của Ban Chỉ đạo PCLB Trung ương, đồng thời phối hợp với các cơ quan ngoài ngành liên quan đến công tác phòng chống thiên tai, các phương tiện thông tin đại chúng như Đài Tiếng nói Việt Nam, Đài truyền hình Việt Nam, các báo ra hàng ngày và các báo mạng Internet... kịp thời phục vụ cộng đồng phòng chống, giảm nhẹ thiên tai.

Trung tâm đã xây dựng báo cáo định kỳ và đột xuất về tình hình khô hạn, thiếu nước phục vụ kịp thời công tác chỉ đạo của Chính phủ. Làm tốt việc tính toán, dự báo thủy văn hàng ngày trên sông Hồng tại Hà Nội để phục vụ 3 đợt lấy nước đổ ải, gieo cấy lúa vụ Xuân; thực hiện tốt công tác dự báo thủy văn phục vụ khai thác, vận hành của Nhà máy thủy điện Hòa Bình, Tuyên Quang, Thác Bà và thí công, tích nước hồ của Nhà máy thủy điện Sơn La.

Thực hiện Quyết định số 825/QĐ-TTg ngày 09 tháng 6 năm 2010 của Thủ tướng Chính phủ, Công văn số 2487/BTNMT-TĐKT ngày 07 tháng 7 năm 2010 của Bộ trưởng về việc giao Trung tâm KTTV quốc gia nhiệm vụ theo dõi, dự báo thời tiết khu vực Hà Nội phục vụ Lễ kỷ niệm 1000 năm Thăng Long - Hà Nội, Trung tâm đã tập trung huy động tối đa khả năng nhân lực, vật lực để thực hiện nhiệm vụ này, đã dự báo sát diễn biến thời tiết xảy ra, tham mưu tốt cho Ban Tổ chức Lễ hội 1000 năm Thăng Long - Hà Nội trong triển khai tổ chức các hoạt động của lễ hội một cách hiệu quả, đáp ứng được yêu cầu của Ban Tổ chức Lễ hội và của nhân dân, được Bộ trưởng Bộ Tài nguyên và môi trường gửi thư khen.

Trung tâm KTTV quốc gia cũng đã tiến hành nghiên cứu, bước đầu cải tiến nội dung, đa dạng hóa bản tin dự báo KTTV, cải tiến bản tin bão theo hướng có bản tin đầy đủ phục vụ công tác chỉ đạo của các cấp chính quyền và bản tin bão dưới dạng bảng biểu đơn giản phục vụ chung cho cộng đồng; có sự phân cấp, phân công rõ ràng cho hệ thống dự báo KTTV theo 3 cấp: Cấp Trung ương, cấp Đài KTTV khu vực và cấp Trung tâm KTTV tỉnh. Trung tâm đã khắc phục triệt để tình trạng nghẽn mạng các trang website kể cả trong trường hợp có hiện tượng thời tiết nguy hiểm.

Trung tâm KTTV quốc gia đã kết nối và tổ chức 12 cuộc họp cung cấp thông tin báo chí về công tác dự báo khí tượng thủy văn phục vụ đời sống trong dịp tết nguyên đán, tình hình hạn hán, công tác dự báo phục vụ trong cơn bão số 2, số 3 và công tác dự báo phục vụ Đại lễ 1000 năm Thăng Long - Hà Nội đã thu hút sự quan tâm đến dự của trên 120 lượt phóng viên thuộc 42 cơ quan thông tấn báo chí phát thanh, truyền hình. Sau các cuộc họp này đã có hơn 100 lượt tin bài phản ánh về công tác chuyên môn dự báo phục vụ của Trung tâm KTTV quốc gia trên các phương tiện thông tin đại chúng. Tổ chức thành công 04 cuộc Hội thảo Diễn đàn nhận định khí hậu mùa, mỗi diễn đàn có sự tham gia 24 phóng viên, nhà báo đại diện các tờ báo, cơ quan báo chí, trong đó có 03 báo cáo tham luận của Lãnh đạo cơ quan báo chí và các chương trình phát thanh truyền hình như: Hệ Thời sự chính trị tổng hợp VOV 1 Đài Tiếng nói Việt Nam, Đài Truyền hình KTS VTC, Báo Tiền Phong. Bên cạnh đó đã phối hợp với nhóm phóng viên Báo Khoa học Đời sống tổ chức cuộc họp giữa Lãnh đạo Trung tâm KTTV quốc gia với cán bộ Lãnh đạo của Báo Khoa học và Đời sống nhằm trao đổi chuẩn bị xúc tiến một số định hướng phối hợp tuyên

truyền năm 2010 trên Báo Khoa học và Đời sống.

Đánh giá chung: Diễn biến thời tiết trong năm 2010 có sự biến động khá phức tạp, đó là sự xuất hiện trái mùa của các đợt nắng nóng giữa tháng 02 và không khí lạnh xuất hiện không khí lạnh đầu tháng 6, là sự xuất hiện dồn dập "mưa gó mưa, lũ chồng lên lũ" của 04 đợt mưa lũ lớn trong những ngày cuối tháng 9 đến cuối tháng 11 trên dải đất duyên hải miền Trung. Trung tâm Khí tượng Thủy văn quốc gia đã nỗ lực tập trung cao độ nhân lực, vật lực để theo dõi và cảnh báo, dự báo sát, kịp thời mọi diễn biến của thời tiết, thủy văn trên phạm vi cả nước, đặc biệt là dự báo sát diễn biến thời tiết xảy ra, tham mưu tốt cho Ban Tổ chức Lễ hội 1000 năm Thăng Long - Hà Nội trong triển khai tổ chức các hoạt động của lễ hội một cách hiệu quả, đáp ứng được yêu cầu của Ban Tổ chức Lễ hội và của nhân dân; cảnh báo dự báo sớm và chính xác 04 đợt mưa lũ đặc biệt lớn ở khu vực Trung Bộ. Các bản tin cảnh báo, dự báo lũ của các đơn vị làm công tác dự báo trực thuộc Trung tâm Khí tượng Thủy văn quốc gia đã được chuyển kịp thời đến Ban Chỉ đạo PCLB Trung ương, các cơ quan lãnh đạo Đảng, Chính phủ, các Bộ, Ban, ngành chức năng phục vụ công tác chỉ đạo phòng, chống lụt bão và giảm nhẹ thiên tai một cách có hiệu quả. Trung tâm đã phối hợp chặt chẽ với các cơ quan ngoài ngành liên quan đến công tác phòng chống thiên tai, đặc biệt là các cơ quan thông tấn, báo chí, các phương tiện thông tin đại chúng như Đài Tiếng nói Việt Nam, Đài truyền hình Việt Nam, các báo ra hàng ngày và các báo mạng Internet... kịp thời phục vụ cộng đồng phòng chống, giảm nhẹ thiên tai. Các cơ quan thông tấn, báo chí đã và đang thực sự là cánh tay nối dài đưa các bản tin dự báo thời tiết, thủy văn của Trung tâm đến cộng đồng xã hội./.